

Hər kəsə belli olan fakt ondan ibarətdir ki, əsrlər boyu Azərbaycan xalqının dini və milli dəyərlərinə söykənən tolerantlıq faktoru dünyaya bir örnək, bir nümunə olub. Qədimdən müasir dövrümüzədək ölkəmiz çoxmillətli, çoxdinli bir ölkə olaraq həm də bu cəhətdən özünü ən mükəmməl şəkildə tanıdıb. Azərbaycanın mövcud olduğu regiondakı mövqeyi, qonşuluq münasibətləri, həmçinin, sözügedən istiqamətdə sərgilədiyi üstün cəhətləri burada dini və milli tolerantlığın, millətlərarası münasibətlərin ali məfhumlara əsaslandığını təsdiq etməkdədir. Beləliklə, qərinə və yüzilliklərin bir-birini əvəz etməsinə baxmayaraq, Azərbaycan xalqı hər zaman humanist mövqeyində qalmaqla bu amili bir ənənəyə çevirib. Məhz bu baxımdan, Azərbaycan bir çox millətlərin, müxtəlif dinlərin nümayəndələrinin dinc, əmin-amanlıq şəraitində yaşadığı ölkə kimi digər ölkələrə nümunə etalonudur. Azərbaycan kifayət qədər demokratik və başqa xalqlara, ayrı dinlərə inanc bəsləyənlərə sayğı ilə yanaşan bir dövlətdir. Məhz bu faktor da ölkə qanunlarında öz əksini tapıb. Bu gün ölkəmizdə hər kəs dinindən, millətindən asılı olmayaraq çiyn-çiyinə yaşayır, Azərbaycanın quruculuq və inkişafına öz töhfələrini verir.

Dinlərin monolit birliyi sülhsevərliyə əsaslanır

Maraqlı faktlardan biri də budur ki, Azərbaycanın dəyişilməz olaraq qalan bu mühiti bəzi dairelərin siyasi və s. baxışlarına cavab vermədiyinə görə, zaman-zaman bu yöndə müxtəlif çirkin planlara əl atıblar. Lakin xalqın və dinlərin monolit birliyi heç vaxt belə cəhdlərin reallaşmasına imkan verməyib. Ulu Öndər Heydər Əliyevin xalqın çağırışı ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkədə yaranmış hərc-mərcliklərə son qoyulmaqla yanaşı, dini etiqadların qorunub-saxlanması və inkişaf etdirilməsinə də diqqət ayrıldı. Çünki Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri yaxşı bilirdi ki, bu sahə ən həssas sahələrdən biridir və hər an bizi istəməyən qüvvələr ondan öz çirkin məqsədləri üçün istifadə etməyə çalışacaqlar. Ona görə də, O, ölkədaxili səfərləri zamanı məscidlərin, kilsələrin və sinaqoqların təmiri və bərpaı, yeni ibadət ocaqlarının yaradılması məsələsinə daim üstünlük verir, xalqı və müxtəlif inancılı vətəndaşları vəhdətə gətirmək üçün uzaqgörən siyasətini yürüdüdü. Vəhdət gücləndikcə, qeyri-ənənəvi təriqətlərin, bu istiqamətdə olan sektaların, eləcə də missioner təşkilatların çirkin planlarını reallaşdırma bilməmələri, onların daha da azğınlımasına səbəb olurdu ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev bu kimi arzuolunmaz halların da qarşısının alınması üçün müvafiq addımlarını atdı.

Nəzərə almaq lazımdır ki, 1992-ci ildə “Dini etiqad azadlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdi. Məhz bu qanunda bir sıra boşluqların olmasının səbəbləri idi ki, bəzi güclər çirkin məqsədlərini həmin boşluqlardan istifadə edərək, gerçəkləşdirməyə cəhdlər göstərirdilər. Ona görə də, Ümummilli Lider Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdıqdan sonra “Dini etiqad azadlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa müəyyən əlavə və dəyişikliklərin edilməsində qətiyyətli addımını atdı. Dahi Öndər Heydər Əliyevin 21 iyun 2001-ci il tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 48-ci maddəsinin həyata keçirilməsi üçün müvafiq şərait formalaşdırılması və dini etiqad azadlığı ilə bağlı qanunvericilik aktının tələblərinə riayət olunması məsələləri nəzərdə tutulur. Həmin vaxtlardan etibarən, Azərbaycan dövləti çoxmillətli, çoxdinli bir respublika olaraq, bu müxtəlifliyini daha dərinə qorumağa başladı. Beləliklə, bütün xalq vahid və mehriban bir ailə kimi yaşayışını davam etdirdi, müxtəlif dinlərə mənsub insanlar sülh və əmin-amanlıq şəraitində dinc fəaliyyət göstərərək, mövcud uğurlardan stumul almağa başladı. Bu baxımdan, tarixən ölkəmizdə islam dini ilə yanaşı, xristianlıq, iudaizm və başqa din-

Azərbaycanda dini və milli tolerantlıq dünya üçün nümunəyə çevrilib

lərə mənsub insanlar da məskunlaşmış, sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşamış və indi də bu ənənə uğurla davam etdirilir. Artıq istər xristian, istər yəhudi, istərsə də müsəlman olan vətəndaş tam əminliklə vurğulaya bilər ki, Azərbaycanda millətlər və dinlərarası, o cümlədən, məzhəblərarası tərifiqə yaratmaq mümkünsüzdür, çünki ölkəmizdə buna heç bir şərait yoxdur! Qloballaşma şəraitində həyata keçirilən irimiqyaslı enerji, nəqliyyat və informasiya dəhlizlərinin yaradılması, xarici investorların Azərbaycana uzunmüddətli sərmayə qoyması da ölkədəki daxili sabitlik və onu reallaşdıran milli və dini tolerantlıq siyasəti sayəsində mümkün olub. Çağdaş Azərbaycan multikulturalizm məkanı kimi mədəniyyətlərin, dinlərin müxtəlifliyini yaşadan və inkişaf etdirən unikal ölkəyə çevrilib. Burada hər bir xalq və etnikin mədəni, dini müxtəlifliyi vahid harmoniyaya-ümummilli vətəndaş həmrəyliyinə xidmət edir. Əksər ölkələr üçün örnək olan bu model artıq müxtəlif inanc və mədəniyyətlərə sahib Azərbaycan vətəndaşlarının həyat tərzinə çevrilib.

İnanc Azərbaycan vətəndaşlarının həyat tərzinə çevrilib

Ölkəmizdəki mövcud multikulturalizmi yüksək qiymətləndirən Moskva və bütün Rusiyanın patriarxı II Aleksii hələ 2001-ci ildə Bakıya səfəri zamanı Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevə müqəddəs Moskva Knyazı Daniel ordenini təqdim edərkən demişdi: “Ölkənizdəki tolerantlıq və dini dözümlülük başqa dövlətlər üçün nümunədir”.

Roma Papası mərhum II İohann Pavelin Azərbaycana səfər etməsi isə əzsaylı millət və onların etiqad etdiyi dinlərə də sayğının və xoş münasibətin dönməzliyindən xəbər verir. Vacib məqamlardan biri də Azərbaycanın mədəni irsini Vatikanda nümayiş etdirən ilk islam ölkəsi olmasıdır. Azərbaycandakı nümunəvi dini tolerantlığa heyranlığını gizlətməyən İSESKO-nun baş direktoru Əbdüleziz bin Osman isə Bakının İslam Mədəniyyətinin Paytaxtı elan olunması ilə əlaqədar demişdir: “İSESKO bütün dünyaya çatdırmalıdır ki, siz necə də qədim və zəngin mədəniyyətə sahibsiniz. Ölkəniz-

dində müsəlmanların, katoliklərin, protestant və pravoslav xristianların Roma Papası ilə unikal görüşü barədə yazısında bir çox müsbət məqamlar haqqında təhlillərini aparıb. M.Yevdayev qeyd edib ki, Azərbaycan çoxmədəniyyətli özünüifadə modelidir və bütün dünya bu məqama diqqət yetirməlidir. Müəllif Papanın səfərinin Azərbaycanda növbəti global multikultural tədbirdən - 5-ci Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumundan dərhal sonra baş tutması məqamına da toxunub və xatırladıb ki, forumda 80 ölkədən gəlmiş yüzlərlə lider müasir dövrün ən əhəmiyyətli məsələlərini, ölkələr, mədəniyyətlər və icmalar arasında qarşılıqlı münasibətlər qurulması problemlərini müzakirə ediblər.

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Qafqaz Müsəlmanlar İdarəsinin birgə fəaliyyəti də ölkəmizdə tolernatlığın daha güclü da-y-aqlara söykənməsinə xidmət edir. DQİDK sədri Mübariz Qurbanlı müsahibələrindən

birində qeyd edib ki, Azərbaycanda qədim zamanlardan müxtəlif dinlər tolerantlıq şəraitində yan-yana fəaliyyət göstərirlər: “Müxtəlif konfessiyalara mənsub insanların qarşılıqlı xoş əlaqələri ənənə halını almışdır. Bu gün də həmin ənənənin dini icmaların bir-birinə olan münasibətində şahidi oluruq. İstər əlamətdar günlərdə, istər bayramlarda, istərsə də icmaların digər ictimai həyatında bu yaxınlığı və səmimiyyəti görürük. Ümumiyyətlə, ölkədə tolerant mühitin yaradılmasına xidmət edən müxtəlif dini konfessiya liderlərinin qarşılıqlı əlaqələri yüksək səviyyədədir. Dövlət Komitəsi olaraq da tolerantlığın ölkəmizdə daha da təkmilləşməsi və müxtəlif dini konfessiya rəhbərləri arasında qarşılıqlı əlaqələrin inkişafı istiqamətində bir sıra addımlar atılmışdır”.

Göründüyü kimi, nəticəyə gəlmək mümkündür ki, ümumiyyətlə, Azərbaycan çoxdinli, çoxmillətli bir dövlət olmaqla bütün dünya üçün öz dəyərini göstərə bilib. Bu nümunədən bir sıra ölkələr örnək götürməlidir.

Rəfiqə KAMALQIZI
Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün

ABŞ-da çıxan “Jewish Journal” qəzetində Azərbaycanın Dağ Yəhudiləri İcmasının rəhbəri Milix Yevdayevin Roma Papasının Bakıya səfəri haqqında məqaləsi dərc edildi. Müəllif Azərbaycandakı Heydər Məscidi